

«Төгөрөк стол»

АДАМЛАНЫ ЭРКИНЛИКЛЕРИН ДЖАКЪЛАЙ...

Мындан алда республиканы прокуратурасында республиканы прокурорун орунбасары Санал Бахников «Төгөрөк стол» бардырды.

Анда сөз «Саулык саклау» деген миллет проектни джашаууга киргизуу эмда адамланы конституция эркинликлерин джаклау джаны бла закон кылай толтурулганыны юсюнден барды.

Аны ишине кыошулганы арасында Халк фронтну регионал бөлүмю келечилери, республиканы Саулык саклау министрствосуну кыулукчулары, башкала бар эдиле. Санал Бахников «Төгөрөк столну» ишин ачып, сюзюлгөн соруну терен маганасы болганын айта, саулык саклау санагата адамланы конституция эркинликлерин джаклау прокуратураны баш ишлерин бири болганын чертди.

Андан сора республиканы прокуратурасынын надзор бла федерал закон кы-



лай толганына кыраган бөлүмюно тамадасыны борчларын толтурган Наталья Скворцова доклад этди.

Ол республиканы прокуратурасыны органлары бу санагата, артыксыз да сакыгата арасында, закон кылай толганын тинтпей турганларын айтды. Республиканы прокуратурасында саулык саклау адамланы эркинликлерин джаклау «исси линия» ишлейди.

Тинтиу ишлени ахыр эсеблери кертюзгөндөн, дарман-дары, медицина керекле сатылган сагыатда ахча тыйыншысыча берилмегени ачыккыланганды.

Прокуратураны болуштуруу бла керб зат тюзөлгөндү. Сөз ючюн, джылылары джетмеген, саулыкларын да кемизликери болган сабылге амалсыз берилерге керекли дарманлары юсюнде закон бузулу,

аны тюзетир ючюн сюдже тарыгыуу кыагытла джазылгандыла. Алагыа кыралыб, законну бузган ишле тюзетилгендиле. Сакыатла да тыйыншлы медицина болушлук табхандыла.

Прокурорла тинтиб, быыл закон 117 кере бузулганын ачыккылагандыла. Аланы тюзетирге деб 32 кыагыт джазылганды. 23 адам административ джуабылыккыга тартылганды, бир терслеу иш ачылганды.

Кеслери башларына оюнулу джергили органла прокурорланы излемлерин толтура, адамланы лгата ла бла хайырланган кыаууу бла байламлы орун алган кемликлени кыората, керб затны тюзетгендиле.

Андан сора адамла кыагытла болуштуруу табдыруу джаны бла регионда ишле бардырууну, саулык саклаууда сабылге бла байламлы регионал программала кыраууну соруулары сюзюлдюле.

«Төгөрөк столну» аягында адамланы керекли дарман-дары бла тыйыншысыча баджарууну мадарлары белгилендиле.

ЛЕПШОКЪЛАНЫ Хусеин.

Эсгертиу

ЗАКИЙ НАЗМУЧУГА ЭСГЕРТМЕ АЧЫЛДЫ

Хычаман (май) айны 3-де, халккыбыз тууган Джуртуна кыайтхананы 65-джыллыгы белгиленген кюн, халккыбызны белгили уланы, кыарачай поэзияны тамалын сапсан, Джырчы, СССР-ни Джазыучуларыны союзуно члени, Урунууу Кызыл Байрагыны ордени иеси Семенланы Унухну джашы Исмаилга Кыарачай шахарда эсгерте ачылды.

Эсгерте Семенланы Исмаил бла юдже турган Семенланы Абухну кызы Дотдайланы Халиматны башламчылыгы бла салыннганды. Ол шахарны башчылыгына, табышлы адамлага да тубеб, эсгерте кыралырача этдиргенди. Ала Халиматны оюмун тюзге санаб, Кыарачай шахарны администрациясыны кыатында орналган паркда Джырчы Исмаилга эсгертеме салырга оюу этилгенди. Аны автору белгили скульптор, КыЧР-ни халк суратчысы Хабичланы Исмаилны джашы Магомет болганды.

Эсгертемени ачылыууна аталган джыйлыгыга КыЧР-ни Правительствоосу Президенти биринчи орунбасары Чекуланы Хызыр, Кыарачай шахар округну мэрини борчларын толтурган Орусланы Марат, Кыарачай районун администрациясыны башчысы Кышджетерланы Спартак, Кыабарты-Малккардан келген кнонакыла, джамагат кыулукчула, Джырчы Исмаилны джуукчылары, Кыарачай шахарда джааганла дагыда башкала кыошулган эдиле.

Джыйлыууда республиканы Башчысы атындан КыЧР-ни биринчи вице-премьери Чекуланы Хызыр сөшөшди.

Семенланы Унухну джашы Исмаил кыарачай-малккыар адбиятыны өсюмөнө уллу юлюш кыошканды. Аны назмуларында таулары, табигатыны ариулуугу, Джуртуна сыймеклиги, адамлык шартла баш оруну аладыла. Хар чыгармасында сөзге усталыгы танылады. Сөз ючюн, «Минг Тау» джыры саулай дунягы белгиледи, ол Кавказы гимни болганды десек да, джангылык болмасыз. Гитчелигинден терен кыартлыгына дери пост тууган джуртуна ариулуугуна, хауасыны тазалыгына сейирсени, аланы өслеринден назмуларында айтылганлай турганды.

Кечпюнчюлюкно джылларында керб кыйынлыккы кер-

се да, миллетин тюзюмлюккө чакырганды. Алай бла эсгертемени кыарачайлыла тууган джуртларына кыайтханларыны 65-джыллыгы белгиленгени маганасы уллууду. Эсгертемени салган адамлага, Дотдайланы Халиматха да Аллах саулык берсин... - деди Чекуланы Хызыр.

«Кыарачай – алан халк» джамагат бирлешлики Кыарачай районда бөлүмюно тамадасы Кыошарланы Джашарбек джыйылган джамагаты алында сөлөшө: «Джырчы Исмаилны чыгармалары саулай дунягыга белгиледи, аны джырларын кербле джырлайдыла. Озган өмюрю 20-чы – 40-чы джылларында ол белгили назмуучу, композитор болганы бла барыбыз да бек өхтөмлөнөбиз. Бюгюн Семен улуну эсизбизге тюзюрюге деб джыйылганбыз. Кенгеш бардырыб, эсгертемени кыайсы кюн ачаргы болуугун сюзген заманыбызда, барыбыз да ол иш кыарачай халк тууган джуртуна кыайтхан кюн этлесе деген оюмга келген эдик...» - деди.

Кыарачай шахар округу кыазуатны эмда урунуу ветеранларыны советини тамадасы Алипаны Ракай кесини сезюнде Семенланы Исмаилны джашауу эмда чыгармачылык джолундан хапар айтыды, талай назмуусун да окуду.

Сөз Семенлары тукумуну советини председатели Пахатны джашы Арсенге берилди.

Бизге бу иш бардырырга болушханла кыагытук советини атындан джорек разылыккымы билдиреде. Артык да бек эсгерте салыу бла байламлы оюмубузу джаагыла КыЧР-ни Башчысы Тмерзеланы Рашиде, Кыарачай шахарны алгынгы мэри Текеланы Руслан, Диналаны Аликге, Дотдайланы Альберте, бюгюнчю джорек борчларын толтурган Орусланы Маратха, эсгертемени автору, КыЧР-ни халк суратчысы



Хабичланы Магометге, Дотдайланы Халиматха уллу бюсюрге этебиз. Ахча джаны бла болушлук этгенлеге да таза джорекден разылыккымызы билдиребиз, - деди ол.

Эсгертемени ачаргыга КыЧР-ни Правительствоосу Президенти биринчи орунбасары Чекуланы Хызыр бла Семенланы Исмаилны джууугу Дотдайланы Халиматха эркинлик берилди. «Алибек» деген ансамбль «Минг Тау» джыры джырлай, ала да джабууну алып, эсгертемени ачханларында, джыйылган джамагат харс уруб, бу ашы ишге кыуанганларын билдирди.

Биз бла джыйылган эсгертеме гокка хансла салдыла. Андан сора Кыабарты-Малккардан келген кнонакыла да сөлөшди.

Бюгюн Кыарачайда эки уллу байрам барды – кыарачай халк уллу кыйынлыккы сынаб, тарих Джуртуна кыайтхананы 65 джыл толады, барыбыз да билген, сыйын, намысын кертген Джырчы Исмаилга да эсгертеме ачылады. Алай бла сизини малккыар халкыны атындан алгышларга излейме. Заманын кочло джеллери болмөмгөн кыарачай миллет бюгюнчюде

джеринде кесин кишиге хорлатмай джашауун алай бардырады. Мындан ары да Аллах кыарачайны ол джорюшон бир заманда да тохтатмасын, - деб чертени КыМР-ни махтауу журналисти Ботталаны Мухтар.

Бюгюн бизни кыуанчыбызга келгендиз, мен да муратыма джетгенин ючюн барыбызга да Аллах разы болсун, - деди Дотдайланы Халимат. – Исмаилны хурметти, анга сыймеклигин менне бу ишине кыошкы алгырга онг берди. Кыор болаймы бизни кыуанчыбызны юлөширге келген Кыарачайга, Малккыарга да...

КыЧР-ни халк поэти, Кыабарты-Малккарда чыккыган «Минг Тау» журналы баш редактору Додуланы Аскер да эсгертемени салыууга тыйыншы юлюшлерин кыошханлагы разылыккымы билдирди. Биз бла ол Дотдайланы Халиматны Семенланы Исмаилны атын джорютгөн медаль бла саулаганды.

Джыйлыууну ахырында адамла чачылыб кетмей, эсгертемени кыатында суратха тоше, бир-бирлери бла ушак эте, керб заманын турдула.

САЛПАКЪАРЛАНЫ Умар.

Пресс-конференция

ЗАКОН БУЗУЛМАЗ ДЖАНЫНДАН КЮРЕШЕДИЛЕ

Мындан алда Эресейни Монополия кыаршчы кыулукчу Кыарачай-Черкесияда управление иеси тамадасы Артур Куантов республиканы журналистери бла тубешиб, пресс-конференция бардырган эди. Аны кезююнде ведомствону тамадасы Эресейни ФАС-ыны КыЧР-де управлениеси 2021-чи джыл эмда 2022-чи джылны 1-чи кварталында бардырган ишлени эсеблери баямлады.

Эресей Федерацияны Правительствоосу 2004-чю джыл никол (июнь) айны 30-да кыабал этген, Монополия кыаршчы федерал кыулукчу юсюнден 331-чи номерли законга эмда РФ-ны Правительствоосу 2004-чю джылны артотур (апрель) айны 7-де кыабал этген, «Вопросы Федеральной антимонопольной службы» деген 189-чу законну 5-чи пунктуна кере, бизни кыулукчу баш борчлары монополия кыаршчы законну кыалай толтурулганына кыарау, рекламада бу закон бузулмауна кез-кыулак болуу эмда сатыл алыу ишле джорук бузулмауна контроль этюуду, - деб башлады кесини сезюну Артур Куантов.

Алайды да, газ эмда электрокыуат бла джамагатын баджаруу джаны бла УФАС-ны кыулукчулары прокуратура бла бирге административ джорук бузулуу аны ачыккылаб, аланы тамалында РФ-ны КоАП-ны 9.21-чи статьясына кере административ ишле ачыладыла. Белгиленген заманы ичинде монополия кыаршчы законну тамалында 4 иш ачылганды, аланы тамалларында 2 буйрук чыгарылганды; Конкуренцияны джаклаууна хакындан законну 18.1-чи статьясы тамалында 71 тарыгыууга кыаралганды, 33 буйрук кыагыт джарашдырылганды; реклама маны хакындан законну бузулганы бла байламлы 3 иш ачылганды, 1 буйрук джарашдырылганды.

Сөз ючюн, Конкуренцияны джаклаууна хакындан законну бузгана джамагатын электрокыуат бла баджарган эмда ТКО (юй турмушда керек болмаган кыаты-кыуту затла багуш) бла ишлеген кыаууу кесамат джарашдырырга негда кесаматта айтылган борчларын толтурурга унамаганлыгы этгендиле. Юлю келтирейми: ТКО-ну джыйыб, чыгарыб, кереклисича джарашдыруучу регион оператор кесамат джарашдырырга унамаганды. Оператор айтхандан, бир кыаууу орамлабга, юйлене, объектлени кыатларына барыб, ол джумушуну баджарырга техника джаны бла мадар джорукду. Алай а, закон билдиргенден, хар

бир адам багушун чыгаргырга кесамат бегитирге излеб, ол иш бла кюрөшгөн регион операторга баджаргырга эркинди, адам кы-

курс негда дорх бардырууда кыагытланы бегитиуу эмда сатыл алыууга кыошулуга излегенлени тилек кыагытларына кыарауу



юсюнде боладыла. 2021-чи джыл управление кесамат системаны юсюнден законну бузулууну хакындан 367 тарыгыууга кыараганды, 85 буйрук кыагыт чыгарылганды. РНП-ны (джорукланы бузуучу поставщиклени реестри) тизмине киргизуу бла байламлы 15 тилек кыагытха кыаралыб, 5-си кыабал этилгенди, административ джорук бузууну хакындан да 258 бегим чыгарылыб 2549000 сом багысы тазир салыннганды. 2022-чи джылны 1-чи кварталында РФ-ны ФАС-ны КыЧР-де управлениеси кесамат системаны юсюнден законну бузулууну хакындан 12 тарыгыууга кыараб, 12 буйрук, РНП-ны тизмине киргизуу бла байламлы 7 тарыгыууга кыараб, 4 бегим чыгарылганды. Аны кибик, планын тышында сатыл алыу 35 ишге тинтиу бардырыб, 5 теджеу джарашдырылганды.

Бюгюнчюде хар бир адамны да сагышландырган, кыайгылы этген да, дуняда бола турган ишле бла байламлы экономика болумду. Десек да, багыланы өсгөнлери. Бизини управление хар кюн сайын социал магананы ашарык затланы, нефтен чыгарылыш продукцияны эмда кырулуш материалланы багыларына кыараганлай турады. Эресейни ФАС-ны, аны джергили органларыны да конкуренцияны джаклауу законну тамалында борчлары багыланы джоруксуз өсгөнлери кез-кыулак болууду. Монополия кыаршчы управлени джамагаты керекли товарлары сатханлары атларына социал магананы ашарыкты товарланы джыккылары (дефицит) бармыды

деб, соруу кыагытла джирбегенди. Управление кесини тинтиу ишлерини кезююнде ачыккылагандан, монополия кыаршчы законну бузулганы ачыккыланганды. Тинтиуде былай уллу сатыу-алыу сетлеге, тюкөнгө кыарапайды: «Склад заморозки», «С-март», «Меркурий», «Магнит», «Перекресток», «Пятёрочка» дагыда башкала. Ачыккыланганга кере, бир кыаууу товарла багыланы келтирилгенлери аланы чыгарыла эмда опт халда сатханла кеслеринде багыланы келтирилгенлери бла байламды.

2022-чи джылны артотур (апрель) айны 27-не белгили болгандан, быылны алтотур (март) айны 23-ден бери принци багысы 20,6 процентте, таукууу (аны саналыб сатылганы айтмай) багысы 20,6 процентте, тоиюно багысы 9,9 процентте, макаронланы багысы 15,4 процентте, алмаланы да 22,7 процентте келтирилгендиле.

Былайда шекерни багысы бла аны джыккылыгыны юсюнден айырыб айтырга керекди. Алайды да, «Склад заморозки», «С-март», «Меркурий» тюкөнгө билдиргенден, шекерни чыгарыладан, аны тюкөнгө сатхандан да сатыл алыу бла джарысуу джорукду.

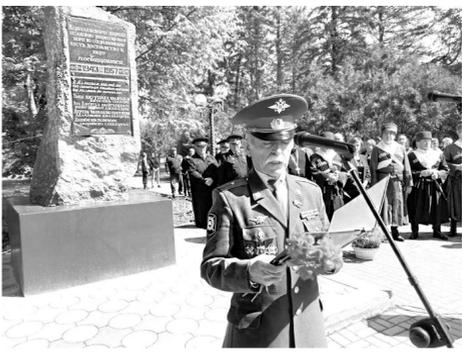
Бизини управление кырулуш материалланы багыларына да кыараганлай турады. Артык да бек регионда кырулуш материалланы чыгарыш субьектлеге аслам эс бөлөнеди. Алай бла, «Усть-Джегутинский Гипсовый комбинат» и. Р. А. Джанибекова» ЗАО, «Черкесские строительные материалы» ООО, «Хабезский гипсовый завод» ОАО билдиргенден, инфляция амалтын кырулуш материалланы чыгарыш ючюн хайырландырылган затланы кереклерини, электрокыуатны, сырьену, химиялы кыошакланы, башха керекли затланы багылары келтирилгенди, аны ючюн чыгарылган продукцияны багысы да өсгөнди. Ортача, тюрлютюрю кырулуш материалланы багылары 0,18 процентден 63,35 процентте дери келтирилгендиле.

Пресс-конференцияны аягында Эресейни ФАС-ны Кыарачай-Черкесияда управлениеси тамадасы Артур Куантов джыйылган журналистлени сорууларына да джууаб берди. Ол чертиб айтхандан, монополия кыаршчы законны бузулууларын ачыккылаган алай тынч болмаса да, управлени кыулукчулары хар кюнде керекли тинтиулерни бардырганлай турадыла.

ХУБИЙЛАНЫ Фатима.

Митинг

ДЖЫЙЫЛУУ КЫУУАНЧ ХАЛДА ЁТДОУ



Мындан алда Зеленчук станседе кечпюнчюлюкде өлгөн кыарачайлыны эсгертиуге атайыб салынган эсгертемени алында уллу митинг болду. Ол кыарачай халккы Джуртуна кыайтхананы 65 джыл толганына аталган эди. Алайга кыарт-джаш да болуб керб

адам келген эди. Адамла бир-бири бетлерине шырбы кыарай, ол джылланы эсге тюшоре, бусагыта джашауу юсюнден хапар айта, ушак эте эдиле.

Кыарачай-Черкесияны Муслиманларыны дин управлениеси председатели биринчи орунбасары,

ГИБДД билдиреди

Сабийни кыорккыуусузлугун сакылай

Бусагыт джашауда сабийлени кыорккыуусузлукларын саклау эс бөлүрге керекли джарысууду. Ала машина джолга джууук джерде ойноп, джолну эркинлик берилмеген джери бла өтүб, юйно джанындан негда бир затны артындан машина джолга терк чыгып кыалыб, джол чарпыуула асламысыны чуруму боладыла. Джолда джорюкно джорукуну уллула да бузадыла, асламысына машинада сабийлени джорютгөн сагыта аланы турхтан зат-

ланы, кыорккыуусузлуккы бауларын хайырландырмадыла. Аны бла байламлы сабийлеге керб заран джетеди. Бу джарысуулары оюуларын этерге керекди.

Джолда джорюкно джорукуну сабийлеге, уллулабга да бирчады. Адам сабий заманындан кыалай юренсе өмюрю алай барады. Аны ючюн джолда джорюкно джорукларын сабийге бек гитче заманындан юретиб башларгы керекди. Ол джууаблы ишени толтурурга эм алгыа атапи бла ана-

дабиятын, тилин, тарихин сакылаб, Джуртха кертилин танытыб, джигер урууну атын махтауу бла айтдырган чертиди.

Аны ызындан джыйылган халккыны алында Зеленчук муниципал районун администрациясы тамадасы орунбасары Ирина Брыкина сөлөшиб, Кыарачай халккыны тюзюмлюккө, Джуртха кертилини, сыймеклигини, джигерлигини, джигитлигини юсюнден хапар айтыды.

Андан сора Зеленчук МВД-ны муниципал арасы бөлүмюно джамагат советини эмда ветеранлары советини председатели, КыЧР-ни Ич ишлерини органларыны махтауу кыулукчусу милицияны отставкадагы майору Батчаланы Мухат сөлөшди. Ол кыарачай халк кечпюнчюлюкно джолунда сынаган кыйынлыккылары юслеринден айтыб, миллет не кыйын болумда да эсин ташламаганын, адебин, намысын, маданиятын, адбиятын, тилин, тарихин сакылаб, Джуртха кертилин танытыб, джигер урууну атын махтауу бла айтдырган чертиди.

Митингине аягында джыйылган эсгертеме гокка хансла салдыла. Зеленчук муниципал районун маданият бөлүмюно кыулукчулары концерт кертюздюле. Джаш адамланы арасында спорт эришуле бардырылдыла. Кыарачай халккы Джангыруу юкюне атайыб конкурсла болдула. Хорлаганла район Совет, администрация, маданият бөлүм саугала, Хурмет грамотала бердиле.

БАЙРАМУКЪЛАНЫ А., Зеленчук МВД-ны бөлүмюно ОРЛС-ни тамадасыны борчларын толтуруган.

садлада керб тюрлю ашы билим берирге керешедиле. Аланы культураларын өсдоре, джолда джорюкно джорукларыны юслеринден да айтдыла. Мындан ары да аллай ишле бардырыла, сабийле машина джолда кеслерин кылай джорютюрге кереклилерин, кыорккыуу болумдан бир джанына кыалай турурга болуугун юрете, хар заманда терен сагыш этерге кереклисин айтыб турурга тыйыншыды.

ГОГУЙЛАНЫ А., Джэгетей Азгы районну ОГИБДД-сыны тамадасыны полицияны майору.